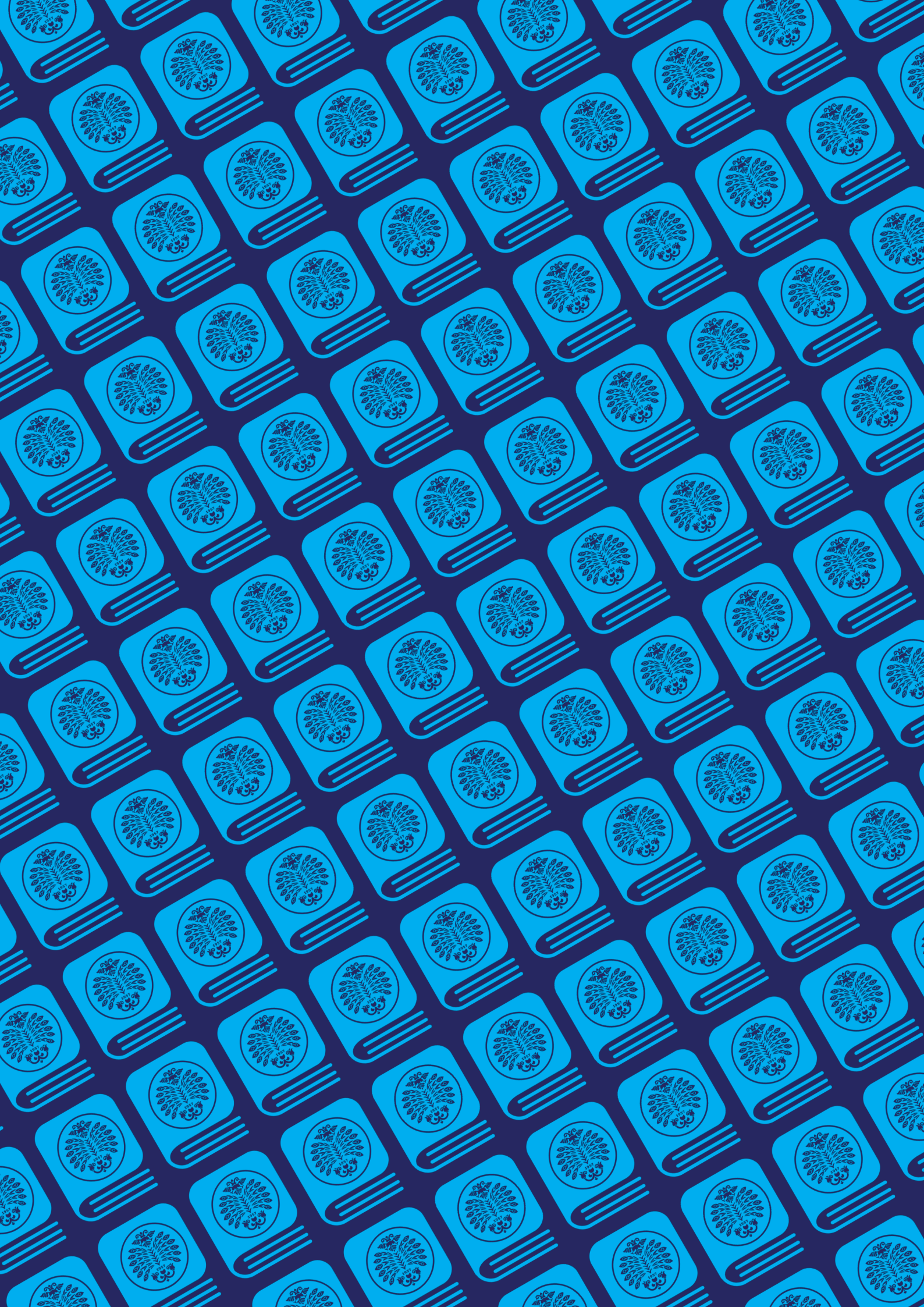
TÜRK DÜNYASINDA DESTAN ve KÖROĞLU SEMPOZYUMU

(INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF EPIC AND KÖROĞLU IN THE TURKIC WORLD)

ULUSLARARASI SEMPOZYUM BİLDİRİLER KİTABI

Editörler:
Prof. Dr. A. Özgür GÜVENÇ
Prof. Dr. Hüseyin BAYDEMİR
Arş. Gör. Aslıhan SÜMBÜLLÜ
Arş. Gör. Muhammet Nuri CEYLAN

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
ATATURK UNIVERSITY PUBLICATIONS

Eser Adı:
ULUSLARARASI TÜRK DÜNYASINDA DESTAN ve KÖROĞLU SEMPOZYUMU BİLDİRİLER KİTABI

Editörler:
Prof. Dr. A. Özgür GÜVENÇ
Prof. Dr. Hüseyin BAYDEMİR
Arş. Gör. Aslıhan SÜMBÜLLÜ
Arş. Gör. Muhammet Nuri CEYLAN

Yayınlar Yönetmeni:
Doç. Dr. Bünyamin AYDEMİR

Yayın Kurulu: Prof. Dr. Ahmet SARI, Prof. Dr. Ali UTKU, Prof. Dr. Bülent ÇAVUŞOĞLU, Prof. Dr. Erdinç ŞIKTAR, Prof. Dr. Hakan Hadi KADIOĞLU, Doç. Dr. Bünyamin AYDEMİR, Doç. Dr. Hasan Tahsin SÜMBÜLLÜ

Dizgi ve Tasarım: Abubekir KALE

Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 1296

ISBN: 978-625-7086-52-3

Erişim Adresi: https://ekitap.atauni.edu.tr

Atatürk Üniversitesi Yayınevi Koordinatörlüğü
Sertifika No: 42021
Adres: Prof. Dr. Fuat Sezgin Kütüphanesi Okuma Salonları Binası Zemin Kat Kampüs-Yakutiye/ ERZURUM
E-posta: atayayinevi@atauni.edu.tr
Telefon: 0442 231 62 80

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
ATATURK UNIVERSITY PUBLICATIONS

atayayinevi

Erzurum 2021 © Copyright Atatürk Üniversitesi Yayınevi
Bu kitapta yer alan tüm yazıların dil, bilim ve hukuk açısından sorumluluğu yazarlarına aittir. Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Atatürk Üniversitesi Yayınevi Koordinatörlüğüne aittir. İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

ATATÜRK
ÜNİVERSİTESİ
YAYINLARI
ATATURK
UNIVERSITY
PUBLICATIONS

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ 1
(15)

SUNUŞ 2
(16)

BİLDİRİLER
(19)

RUŞEN ALİ OTURUMU
(21)

Abdurrahman GÜZEL
TÜRKMENLERDE GÖROĞLU VARYANTI
GÖROĞLU VARIANT IN TURKMEN
(23)

Ali DUYMAZ
KÖROĞLU HİKÂYESİNDE "METALAŞMA" KAVRAMI EKSENİNDE KIRATIN SERÜVENİ
KIRAT'S ADVENTURE IN THE STORY OF KÖROĞLU ON THE AXIS OF THE CONCEPT OF "COMMODIFICIATION"
(29)

Маматқул ЖЎРАЕВ
"ОЛТИН ҚОБОҚ" ДОСТОНИНИНГ ЎЗБЕК ВАРИАНТЛАРИ ВА УНИНГ "ГЎРЎҒЛИ" ТУРКУМИДА ТУТГАН ЎРНИ
ALTIN KABAK DESTANININ ÖZBEK VARYANTLARI VE KÖROĞLU DAİRESİNDEKİ YERİ
(36)

Cabbar İŞANKUL
KÖROĞLU DAİRESİ DESTANLARINDA ANA MOTİFLERİN YORUMU
INTERPRETATION OF MAIN MOTIFS IN KOROGLU SERIES EPICS
(43)

Гүлина Жамгырчиева
"КӨРОГЛУ" ЭПОСУ ТҮРК ЭЛДЕРИНИН БААЛУУ МУРАСЫ: ИЛИМИЙ ИЗИЛДЕНИШИ, ТИПОЛОГИЯСЫ
"KEROĞLU" DESTANI TÜRK HALKININ DEĞERLİ MİRASI: BİLİMSEL TİPOLOJİK ARAŞTIRMA
(48)

KABRE SIĞMAZ OTURUMU
(53)

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
ATATÜRK UNIVERSITY PUBLICATIONS

Ali YAKICI
ÂŞIK KÖROĞLU'NUN ŞİİRLERİNİ BELİRLERKEN DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR
THE SUBJECTS TO BE CONSIDERED WHEN DETERMINING POEMS OF ÂŞIK (MINSTREL) KÖROĞLU
(55)

Metin ÖZARSLAN
ERZURUM ÖLÇEĞİNDE ANLATI, OYUN, DANS VE MÜZİK ZEMİNİNDE KÖROĞLU HAKKINDA BAZI TESBİT VE GÖRÜŞLER
NARRATOR, GAME, DANCE AND MUSIC ON THE ERZURUM SCALE
SOME FINDINGS AND OPINIONS ABOUT KÖROĞLU
(62)

Botir MATYOQUBOV
"AVAZXON" DOSTONINING MUSIQIY XUSUSIYATI
MELODIC FEATURES OF THE AVAZHAN EPIC
(73)

Nesrin FEYZİOĞLU
KÖROĞLU DESTANI VE KÖROĞLU ÇEŞİTLEMESİ
KÖROĞLU EPIC AND KÖROĞLU VARIATION
(79)

Hasan Tahsin SÜMBÜLLÜ
MÜZİK UNSURLARI BAKIMINDAN KÖROĞLU HAVALARI VE EZGİSEL ÖZELLİKLERİNE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME
KÖROĞLU HAIRS IN MUSIC ELEMENTS AND
AN ASSESSMENT OF MERCURY FEATURES
(88)

DEMİRCİOĞLU OTURUMU
(103)

Saim SAKAOĞLU
BENİM KÖROĞLU'M HANGİSİDİR?
WHICH IS MY KÖROĞLU?
(105)

Metin EKİCİ
BEHÇET MAHİR VE KÖROĞLU DESTANI
KÖROGLU EPİC AND THE NARRATOR BEHÇET MAHİR
(110)

Dilaver DÜZGÜN
Aslıhan SÜMBÜLLÜ
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİNDE HAZIRLANAN LİSANS TEZLERİNDE KÖROĞLU DERLEMELERİ
AT ATATURK UNIVERSITY FACULTY OF LITERATURE KOROGLU COLLECTIONS IN UNDERGRADUATE THESIS
(116)

Doğan KAYA
ANADOLU'DA KÖROĞLU KOLLARI
KÖROĞLU ARM IN ANATOLIA
(122)

Gülhan ATNUR
Ata BAYOĞLU
KÖROĞLU ANLATMALARI BAĞLAMINDA AYGIR GÖLLERİ: ERZURUM ÖRNEĞİ
STILL LAKES IN THE CONTEXT OF KÖROĞLU TALKS: THE CASE OF ERZURUM
(143)

Hüseyin BAYDEMİR
ÖZBEK KÖROĞLU KOLLARINDAN DALLİ DESTANINDA ERZURUM
ERZURUM İN THE DALLİ EPİC, ONE OF THE KOROGLU EPİCS TOLD İN UZBEKİSTAN
(148)

CIDALI KENAN OTURUMU
(155)

Ali ÇELİK
TUĞRABOZAN VE KÖROĞLU
TUĞRABOZAN AND KÖROĞLU
(157)

Pakize AYTAÇ
ERZURUM DADAŞ KÖYÜ'NDE DERLENEN KÖROĞLU HİKAYELERİNDE YER ALAN DEĞERLERİN FELSEFİ VE SOSYAL TARİHİMİZE KATKILARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME
AN EVALUATION ON THE CONTRIBUTIONS OF THE VALUES IN KÖROĞLU STORIES COLLECTED IN DADAŞ VILLAGE, ERZURUM, TO OUR PHILOSOPHY AND SOCIAL HISTORY
(163)

Ayşe YÜCEL ÇETİN
KAHRAMANIN YOLCULUĞU: RUŞEN'DEN KÖROĞLU'NA
THE HERO´S JOURNEY: FROM RUSEN TO KOROGLU
(171)

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
ATATÜRK UNIVERSITY PUBLICATIONS

Salahaddin BEKKİ
MEDDAH BEHÇET MAHİR'İN ANLATTIĞI KÖROĞLU KOLLARINDA DEDE KORKUT TESİRİ
DEDE KORKUT INFLUENCE İN KÖROĞLU STORİES TOLD BY MEDDAH BEHÇET MAHİR
(181)

Ahmet Özgür GÜVENÇ
Muhammet Nuri CEYLAN
TÜRKİYE SAHASI KÖROĞLU ANLATMALARINDA "ERZURUM"
ERZURUM IN THE TURKISH FIELD KÖROĞLU TALKS
(187)

DÖNE SULTAN OTURUMU
(195)

Alimcan İNAYET
EMİR GÖROĞLU DESTANINDAKİ YEMİN BİÇİMLERİ ÜZERİNE
ON THE FORMS OF OATH IN THE EPIC OF EMIR GOROGLU
(197)

Bekir ŞİŞMAN
BENZERLİKLER VE FARKLILIKLAR BAĞLAMINDA KÖROĞLU DESTANININ KAZAK VE TÜRKİYE-OĞUZ EŞMETİNLERİ ÜZERİNE BAZI TESPİTLER
SOME FINDINGS ON KAZAKH AND TURKEY-OGHUZ VARIANTS OF
KÖROĞLU EPIC IN THE CONTEXT OF SIMILARITIES AND DIFFERENCES
(202)

Fidan GASIMOVA
KİTAB-I DEDE KORKUT, KÖROĞLU VE KELT DESTANLARINDA KAHRAMAN VE YARDIMCILARININ TİPOLOJİSİ
THE TYPOLOGY OF THE HERO AND HIS HELPERS
IN THE KITAB-I DEDE KORKUT, KOROGHLU AND CELTIC EPICS
(210)

Abdumurad TİLAVOV
GO'RO'G'Lİ DOSTONLARİDA OT TA'RİFİ
HORSE DEPICTION IN KOROĞLU EPICS
(217)

Аида Кулуева
«Манас» жана «Көроглу» эпосторундагы курал-жаракгардын көркөм сыпатталышы жана айырмачылыктары
ARTISTIC DESCRIPTION AND DIFFERENCES OF WEAPONS IN THE EPICS «MANAS» AND «KOROGLU
(225)

KİZİROĞLU MUSTAFA BEY OTURUMU
(233)

İsmet ÇETİN
KÜLTÜREL KOD AKTARIMI: KÜR'DEN KÖR'E, ALP'TAN EVLİYA'YA KÖROĞLU
CULTURAL CODE TRANSFER: KÖROĞLU FROM THE KÜR TO THE KÖR, FROM ALP TO EVLIYA
(234)

Mustafa ARSLAN
KAHRAMANIN SONU VE KÖROĞLU
END OF THE HERO AND "KÖROĞLU"
(243)

Erkin MUSURMANOV
"GO'RO'G'LI" TURKUMIDAGI DOSTONLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI
CHARACTERISTICS OF THE EPICS IN THE KOROGLU SERIES
(248)

Калия КУЛАЛИЕВА
МАНАС ЖАНА КӨРОГЛУ ЭПОСТОРУНДАКИ МИФТИК МОТИФТЕР
MANAS VE KÖROGLU DESTANLARINDAKİ MİTOLOJİK MOTİFLER
(252)

Ǵayratdin ӨTEMURATOV
«ǴÓRUǴLI DÁSTANI QARAQALPAQ JIRAW-BAQSILARI REPERTUARINDA»
«THE EPIC "GORUGLI" IS IN THE REPERTOIRE OF KARAKALPAK JIRAW-BAXSHI»
(265)

Fazıl ÖZDAMAR
KÖROĞLU'NUN İRAN TÜRKLERİ ANLATMALARINDA HASIMLIĞI HISIMLIĞA ÇEVİRMEK
TURNING EMNITY TO KINSHIP IN KÖROĞLU'S IRAN TURKS NARRATIONS
(272)

MANAS OTURUMU
(285)

Esma ŞİMŞEK
ULUPAMİR KIRGIZ TÜRKLERİNDEN DERLENEN MANAS DESTANI ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER (CİHANBEG YURDAKUL ANLATMASI)
EVALUATIONS ON THE MANAS EPIC COLLECTED FROM THE ULUPAMIR KYRGYZ TURKS (THE NARRATION OF CIHANBEG YURDAKUL)
(287)

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
ATATÜRK UNIVERSITY PUBLICATIONS

Курманбек АБАКИРОВ
“МАНАС” ЭПОСУНУН ЭТНИКАЛЫК КАРТИНАСЫ: ЖАЛПЫ МАСЕЛЕЛЕР
MANAS DESTANININ ETNİK HARİTASI
(298)

Ferit YUSUPOV
СЕБЕР ТАТАРЛАРЫНДА АЛЫПЛАР ТУРЫНДАГЫ ДАСТАННАР: «АК КӨБӘК» ДАСТАНЫ
THE EPICS OF THE SIBERIAN TATARS ABOUT THE ALPS: THE EPIC OF «AK KÖBÄK»
(306)

Güzeliye HAZIYEVA
TATARLARIN MİTORİTÜEL GELENEĞİNDE İYELER
UTIS IN THE MITORITUAL TRADITION OF THE TATARS
(311)

Kabışev Talgat BOLATULI
Kakimzhanova ASSEM
БӨРІ БЕЙНЕСІНІҢ МИФОЛОГИЯЛЫҚ БАСТАУЛАРЫ
BOZKURT TOTEMİNİN MİTOLOJİK KAYNAKLARI
(315)

MAADAY KARA OTURUMU
(319)

Salima MIRZAYEVA
Sherali TURG‘UNOV
O‘ZBEK XALQ EPOSI TARKIBIDA ROMANIK DOSTONLARNING O‘RNI VA O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI
ÖZBEK DESTANCILIK GELENEĞİNDE ROMANİK DESTANLARIN YERİ VE ÖZELLİKLERİ
(321)

Толубаева Чолпон Дерденбаевна
“Манас” эпосундагы адеп-ахлактык маселелердин берилиши
MANAS DESTANINDAKİ AHLÂK MESELELERİNİN YANSITILMASI
(328)

Zilola ESHANOVA
“GO‘RO‘G‘LI” TURKUM DOSTONLARIDA EPIK MAKON BILAN BOG‘LIQ OBRAZLAR BADIIY TALQINLARI
INTERPRETATION OF IMAGES RELATED TO EPIC SPACE IN THE EPIC SERIES “GURUGLI”
(333)

Жанар Өмүралиева
ЭПИКАЛЫК КААРМАНДЫН ҮЙЛӨНҮШҮНДӨГҮ МИФТИК КАРЫМ-КАТЫШТАР (“ЭР ТӨШТҮК”, “ЖАНЫШ, БАЙЫШ”, “КУРМАНБЕК”)
KIRGıZ DESTANLARINDA BAŞ KAHRAMANIN EVLENMESINDEKI MITOLOJIK UNSURLAR
(“ER TÖŞTÜK”, “JANıŞ, BAYıŞ”, “KURMANBEK”)
(339)

Эрматова Алтынай Жумабаевна
Эпостордогу «Ыйык дарак» менен тоонун символикалык окшоштуктары
SYMBOLIC SIMILARITIES BETWEEN THE “HOLY TREE” AND THE MOUNTAIN IN THE EPICS
(341)

ALPAMIŞ OTURUMU
(347)

Назира Жумашова
“МАНАС” ЭПОСУНДАГЫ ЗООМОРФТУК ТОТЕМИЗМ
“MANAS” DESTANINDAKİ ZOOMORFİK TOTEMİZM
(349)

Маҳбубахон ТЕМИРОВА
ҚАҲРАМОНЛИК ЭПОСЛАРИНИНГ УМУМИЙ ВА ХУСУСИЙ ЖИҲАТЛАРИ
GENERAL AND SPECIAL ASPECTS OF HEROIC EPOS
(354)

Nasiba SABIROVA
XORAZM DOSTONCHILIK MAKTABLARI VA ULARNING O`ZIGA XOS XUSUSIYATLARI
KHOREZM EPIC TRADITION AND CHARACTERISTICS
(358)

Зарина Кулбаракова Анарбековна
«МАНАС» ЭПОСУНДАГЫ ЖАШОО КАНОНДОРУНУН УЛУТТУК КОДДОРУ
«MANAS» DESTANINDAKİ YAŞAM KANONLARININ ULUSAL KODLARI
(365)

AYVAZ OTURUMU
(373)

Naciye ATA YILDIZ
ÖZBEKİSTAN KÖROĞLU ANLATMALARI DAİRESİNDE “KÖROĞLU”
“KÖROĞLU” IN UZBEKISTAN KÖROĞLU NARRATİVES CİRCLE
(375)

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
ATATÜRK UNIVERSITY PUBLICATIONS

Halil İbrahim ŞAHİN
TÜRKMENİSTAN SAHASI KÖROĞLU ANLATMALARINDA KAHRAMANIN EJDERHA İLE MÜCADELESİ
THE HERO'S STRUGGLE WİTH THE DRAGON İN KÖROĞLU NARRATİVES ON THE FİELD OF TURKMENİSTAN
(389)

Mehmet Naci ÖNAL
KÖROĞLU DOBRUCA/ ROMANYA RİVAYETİ
KÖROĞLU NARRATİONS DOBRUJA / ROMANIA
(399)

Мәуен ХАМЗИН
«КӨРОҒЛЫ» ЭПОСЫ ЖӘНЕ ТҮРКІ ӘЛЕМІ
TÜRK DÜNYASINDA KÖROĞLU DESTANI
(427)

Qahhor Baxshi RAHIMOV
«GO'RUG'LI» TURKUM DOSTONLARINING HUDUDIY KENGLIGI, SALOHIYATI VA AJRALMAS UCH BIRLIKNING MUSHTARAKLIGI HAMDA HALQCHILLIGI
THE GEOGRAPHY OF THE EPICS OF THE KOROGLU SERIES AND THE TRILOGY MOTIF IN THESE EPICS
(431)

TELLİ NİGAR OTURUMU
(435)

Zekeriya KARADAVUT
Zeynep Begüm OK
KÖROĞLU DESTANININ KARAKALPAK VARYANTI
THE KARAKALPAK VARİANT OF THE KÖROĞLU LEGEND
(437)

Shomirza TURDIMOV
G'AYRITABIIY HOMILA MOTIVI GO'RO'G'LINING SHAJARASI GENEZISINI ANIQLASHDA TAYANCH MANBA SIFATIDA
THE EXTRAORDINARY PREGNANCY MOTIF THAT DETERMINES THE ORIGIN OF KOROGLU
(447)

Adem BALKAYA
YARDIMCIYA MUHTAÇ DESTAN KAHRAMANI: KÖROĞLU'NUN AZERBAYCAN ANLATMASI ÖRNEĞİ
EPIC HERO IN NEED OF ASSISTANT: KÖROĞLU'S EXAMPLE OF AZERBAIJAN
(453)

Salamat AYAPOV
GÓRUĆLI DÁSTANINIŃ QARAQALPAQSHA VARIANTI
«KARAKALPAK VERSION OF THE EPIC GÓRUĆLI»
(461)

Farrux JABBOROV
«MALIKA AYYOR» DOSTONIDA EVRILISH MOTIVI
MELİKE AYYAR DESTANINDA DÖNÜŞÜM MOTİFİ
(465)

DELİ HOYLU OTURUMU
(471)

Fuzuli BAYAT
MİTOLOJİK KOROĞLU'DAN KAÇAK (EŞKİYA) KÖROĞLU'YA
FROM MYTHOLOGICAL KOROĞLU TO ROBBER (BANDİT) KOROĞLU
(473)

Nailə Əskər
"KOROĞLU" DASTANININ AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKMƏN VARİANTLARINDA EPİK QƏHRƏMANIN TİPOLOGİYASI
THE TYPOLOGY EPİC HERO İN THE AZERBAİJANİ AND TURKMEN VERSİONS KOROGLU SAGA
(484)

М ээрим Көлбаева
Р.Б.Акылова
ТҮРК ТИЛДҮҮ ЭЛДЕРДИН ЭПИКАЛЫК МУРАСТАРЫНДАГЫ САЛТТУУ МОТИВДЕРДЕГИ ҮНДӨШТҮКТӨР
(«МАНАС», «КӨРОГЛУ» ЭПОСТОРУНУН МИСАЛЫНДА)
ASSONANCE IN TRADITIONAL MOTIFS IN THE EPIC HERITAGE OF TURKIC-PEOPLE
(ON THE EXAMPLE OF THE EPICS "MANAS", "KOROGLU")
(488)

Gülda ÇETİNDAĞ SÜME
KÖROĞLU DESTANI'NDA ZITLIKTAN BÜTÜNLÜĞE
FROM CONTRAST TO INTEGRITY IN KOROGLU EPIC
(494)

Nihangül DAŞTAN
KÜLTÜR ENDÜSTRİSİ BAĞLAMINDA KÖROĞLU İMAJI
KÖROĞLU IMAGE IN THE CONTEXT OF THE CULTURE INDUSTRY
(503)

KOMİTELER / SEMPOZYUM PROGRAMI
(513)

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
ATATÜRK UNIVERSITY PUBLICATIONS

ÖZBEK KÖROĞLU KOLLARINDAN DALLİ DESTANINDA ERZURUM

Hüseyin BAYDEMİR*

Prof. Dr. Mamatqul Jo'rayev'in
aziz hatırasına...

Özet

Bu bildiride, Özbek Köroğlu kollarından Dalli destanında Erzurum konusu ele alınmıştır. Bildirinin başında destanın anlatıcısı hakkında kısaca bilgi verilmiş ve arkasından destanın olay örgüsü kısaca özetlenmiştir. İnceleme, *Erzurumlu Kahramanlar* ve *Erzurum* olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Sonuç kısmında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Özbek, Köroğlu, Dalli, Köse, Kubadşah, Erzurum, Erzurumlular

ERZURUM İN THE DALLİ EPİC, ONE OF THE KOROGLU EPİCS TOLD İN UZBEKİSTAN

Abstract

In this paper, the subject of Erzurum is examined in the Dalli epic, one of the Koroglu epics told in Uzbekistan. At the beginning of the paper, brief information is given about the narrator of the epic, and then the subject of the epic is briefly summarized. The analysis is handled under two headings, Erzurum residents and Erzurum. In the conclusion part, a general evaluation was made.

Key words: Uzbek, Koroglu, Dalli, Kose, Kubadshah, Erzurum, Erzurum residents

Giriş

Özbek Köroğlu kollarından biri de Dalli destanıdır. Bu destan, Özbek destancılık geleneği içinde çok bilinen kollardan biridir. Said Bahşı ve Ergeş Cumanbülbüloğlu'ndan başka Fazıl Şair ile Polken Şair'in de bu destanı bildiklerine dair kayıtlar vardır. Fakat destanın sadece Said Bahşı ve Ergeş Cumanbülbüloğlu varyantları yazıya geçirilmiştir (Mirzayeva, 1971: 94). Bu bildiride incelenen eser, Ergeş Cumanbülbüloğlu varyantıdır. Dalli destanında Erzurum'dan kız kaçırma konusu işleniş. Özbek Köroğlu kolları içinde Hasanhan'ın başkahramanı olduğu tek destan Dalli destanıdır.

Özbek destancılık geleneğinde, bahşılık sanatının en usta temsilcilerine "şair" payesi verilir. Ergeş Cumanbülbüloğlu (1868-1937) da bu payeye sahip birkaç bahşıdan biri olup gelenek içinde Ergeş Şair olarak adlandırılır. Ergeş Şair'in ataları da bahşılık yapmışlardır. Bahşılık sanatını babası Cumanbülbül Bahşı'dan öğrenmiştir. Ergeş Şair, diğer bahşılardan farklı olarak iyi bir eğitim almış, Doğu klasiklerinin belli bir kısmını okumuştur. Okuryazar olduğu için repertuarındaki destanları birilerinin gelip derlemesini beklememiş; kendisi yazıya geçirmiş ve el yazma nüshalarını ilgili arşivlere teslim etmiştir (Zarif, 1971a: 8-40; Zarif, 1971b: 41-42). Dalli destanı da bizzat anlatıcısının yazıya geçirdiği destanlardandır. Ergeş Şair bu destanı 1926 yılında yazıya geçirerek Özbek Araştırmaları Komisyonuna teslim etmiştir (Dalli, 1972b: 357). Dalli destanı Özbekistan'da birkaç kez neşredilmiş; Türkiye Türkçesiyle birlikte Türk Dünyası Destanlarının Tespiti, Türkiye Türkçesine Aktarılması ve Yayımlanması Projesi kapsamında Türkiye'de de yayımlanmıştır (Özbek Destanları 6: Dalli: 2017).

Olay Örgüsü

* Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü öğretim üyesi. hbaydemir@atauni.edu.tr ORCID ID: orcid.org/0000-0002-1784-1792

Dalli destanının başında, durum epizotu olarak Köroğlu ve ailesi kısaca tanıtılır. Köroğlu, Urgenç ilinin aşağılarında, Teke-Yavmit ilinde, Çambil denilen yerde bey olarak gün geçirmektedir. Köroğlu'nun hiç çocuğu olmamıştır. Köroğlu henüz çocukken erenler "At mı istersin evlat mı?" diye sorarlar. Atları çok seven Köroğlu "At isterim" diye cevap verince pirler:

"Bey olup bindiğinde atın yorulmasın,

Bu zahirde kötü günün olmasın,

Öyle ise atın kalsın, evladın kalmasın,

Dünyadan zürriyetsiz göç, Köroğlu" (Dalli, 1972a: 7)[1] diye dua ederler. Köroğlu sonradan bu tercihinin yanlış olduğunu anlamış, çocuk sahibi olmak için çok dua etmişse de erenlerin duası kabul olduğu için çocuk sahibi olamamıştır. Erenler ona "Vayangan'dan Hasanhan'ı, Hunhar'dan Avazhan'ı getirip evlat edinesin!" diye tavsiyede bulunmuşlar, Köroğlu da bu tavsiyeyi yerine getirerek iki evlatlık edinmiştir. Köroğlu'nun Ağa Yunus Peri, Miskal Peri ve Gülnar Peri olmak üzere üç hanımı vardır. Hasanhan'ı Miskal Peri, Avazhan'ı ise Ağa Yunus Peri büyütmüştür.

Köroğlu bir gün adamlarıyla birlikte avlanırken, büyük bir ticaret kervanı çıkagelir. Köroğlu kervancılardan haraç almak için yollarına çıkar, nereden gelip nereye gittiklerini sorar. Kervancılar, Erzurum'dan gelip Taşkent'e gittiklerini söylerler. Köroğlu, "Madem Erzurum'dan geliyorsunuz, ilginç bulduğunuz şeyler var ise anlatın da dinleyelim" der. Kervancı başı, Erzurum padişahının Dalli adında dünyalar güzeli bir kızından bahseder. Köroğlu bunu duyduktan sonra kervancılardan haraç almaktan vazgeçer, gitmeleri için yol verir.

Köroğlu, Erzurum padişahının kızı Han Dalli'yi getirterek küçük evlatlığı Avazhan ile evlendirmeyi kafasına koyar. Ertesi gün kırk yiğidine bu işi teklif eder fakat yiğitlerden hiçbiri Erzurum'a gidip Han Dalli'yi kaçırma görevine yanaşmaz. Bütün bunlara şahit olan Köroğlu'nun büyük evlatlığı Hasanhan, babası üzülmesin diye görevi üstlenir. Babasının Kırat'ını alıp yola çıkar ve Erzurum'a gelir. Bir kervansaraya yerleşir.

Hasanhan kaldığı kervansaraydaki insanlardan, Han Dalli'nin şehirde bir at pazarı kurdurduğunu ve bu pazara getirilen iyi atları satın aldığını duyar. Ertesi gün Kırat'ı pazara götürür. Han Dalli'nin adamları Kırat'ı görür görmez diğer pazarlıklarını bırakıp bu atın etrafını sararlar. Hararetli bir pazarlık başlar ve Hasanhan bu bağlantılarla Han Dalli'nin köşküne gitmeyi başarır.

Han Dalli, Hasanhan'ın bindiği Kırat'ı görünce ata vurulur. Hasanhan, bir yolunu bularak Han Dalli'nin kolundan tutup bir anda atının terkisine alır ve kaçar. Erzurum'dan çıktıktan sonra Dağıstan tarafına yönelir. Dağıstan'ın Dağı'na vardıklarında, Erzurum padişahı ordusuyla arkalarından yetişir. Hasanhan, Dalli ve Kırat'ı dağın tepesine yakın bir yere bırakıp, tek başına orduyla haftalarca savaşır. Sonunda ağır yaralanır. Günlerdir Hasanhan'ın bu kahramanlığını seyreden Han Dalli, bu yakışıklı yiğide âşık olmuştur zaten. Artık babasının değil, bu yiğidin tarafını tutmaktadır. Han Dalli, Hasanhan'ın elbiselerini giyerek babasının ordusuyla tek başına vuruşmaya başlar. Babasının ordusunu günlerce oyalar ve Hasanhan'a yaklaştırmaz. Sonunda Köroğlu ve adamları imdada yetişirler. Hasanhan ile Han Dalli'yi alıp Çembil'e götürürler. Köroğlu, Dalli'ye hangi oğlu ile evlenmek istediği sorar. Dalli, Avaz'ı değil, kendisini Erzurum'dan kaçıran Hasanhan ile evlenmek istediğini söyler ve düğün dernek kurulur.

[1] Bildirinin bundan sonraki kısmında gösterilen sayfa numaraları metnin bu baskısına aittir.

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
ATATÜRK UNIVERSITY PUBLICATIONS

I- Erzurumlu Kahramanlar

1. Dalli

Destanda Dalli, Han Dalli, Dallihan şeklinde ifade edilen bu kahraman, Erzurum padişahı Kubadşah'ın biricik kızıdır. Metinde Dalli'den bahsedilen ilk yer, destanın başlarında, Köroğlu'nun karşılaştığı kervancılarla konuştuğu kısımdadır. Kervancı başı, Köroğlu ve adamlarına Delli'yi şöyle tasvir eder: *"Erzurum padişahının bir kızı var, adına Han Dalli derler. Bugünlerde çok güzelleşmiş, olgunlaşmış, şöhreti dünyaya yayılmış. O kadar meşhur olmuş ki, âlemde insanlar içinde onun gibi hoş edalı, boylu boslu, huri misali kız yeryüzünde yok. Bugünlerde dokuz kat örtü örter yüzüne, ayı söndürür, gündüzü karanlık eder. Şimdi, Erzurum'un her köyünde, her tarafında Han Dalli'nin hikâyesinden başka söz yoktur. Han Dalli öyle becerikli ve güçlü bir kızmış ki, babasından izin alarak bir pazar kurdurmuş ve yurdun bir kısmını da kendi yönetmektedir"* (8-9). Hasanhan Erzurum'a gelince Dalli hakkında bilgi toplamaya başlar. Karşılaştığı kişilerden biri Dalli hakkında şunları söyler: "Dalli dediğimiz bir kızdır. Yurdumuzun padişahının hem oğlu hem kızı sayılır" (49). Hasanhan karşılaştığı bir grup kızdan ise, Dalli'nin köşkünün önünde at pazarı kurulacağını, bu pazardan Dalli'nin babası için bizzat at seçip satın alacağını öğrenir ve köşkün önüne gider (60-63). Hasanhan ile Dalli, karşılıklı atışarak at için pazarlık yaparlar. Hasanhan, köşkün terasındaki Dalli'ye aşağı inmesini, kendisiyle tokalaşıp pazarlık yapmasını teklif eder. Dalli çok akıllı bir kızdır ve Hasanhan'ın niyetini hemen anlar: "Hayır, elimi uzatamam, bileğimden kaparak atının terkisine atıp, direnç göstersem yumruklayarak götürürse ne yaparım" (66) diye düşünerek aşağı inmeyi kabul etmez. Gerçekten Hasanhan'ın düşüncesi tam da budur ama bu akıllı kıza planı işlemez.

Dalli, süzgün gözlü (72), ay yüzlü, çift benli (76), şirin sözlü, saçları kunduz gibi, gözleri yıldız gibi, dudakları kırmızı (79), oldukça güzel bir kızdır.

Hasanhan, Dalli'yi atının terkisine atarak kaçırmayı başarır. Dalli, Müslüman değildir. Hasanhan, yolda giderken Dalli'ye kelimeişahadet getirerek Müslüman olmasını söyler, aksi halde öldürmekle tehdit eder. Oldukça akıllı olan Dalli, bu yoldan artık dönüş olmadığını anlar. Üstelik cesareti ve yakışıklılığı karşısında Hasanhan'a kalbini kaptırmıştır. Onun eşi olmayı istemektedir. Kelimeişahadet getirerek hemen Müslüman olur (81-85). Dalli'nin akıllılığı destanda şu ifadelerle anlatılır: "Han Dalli çok akıllı kız idi. ... Dallihan bilge, geniş fikirli, ileri görüşlü, ağırbaşlı kız idi" (98). Destanda, onun akıllılığı ve ileri görüşlülüğünü yansıtan bir çok epizot vardır. Dalli, Çambil yurduna götürülünce, Köroğlu ona Hasanhan'la mı yoksa Avazhan'la mı evlenmek istediğini sorar. Dalli: "Beni Hasanhan'a verin, böylece her türlü iftirayı bertaraf etmiş oluruz. Benim de konuşmaya yüzüm olur. Aksi halde Dellihan, Beyin iki oğluna da hanım olmuş diye beni ayıplarlar" diye cevap verir. Han Dalli'nin bu sözleri Köroğlu'na da makul gelir. Han Delli'nin aklına hayran kalır. Artık ona sürekli danışır ve çoğunlukla onun dediklerini yapar olur (193).

Dalli'nin bir diğer özelliği de cesur, güçlü, iyi bir savaşçı olmasıdır. Hasanhan, Kubadşah'ın ordusuna karşı savaşırken yaralanır. Dalli, artık Hasanhan'a âşık olduğu için, gönlü babasından değil Hasanhan'dan yanadır. Hasanhan'ın kıyafetlerini giyer, silahlarını kuşanır ve Kırat'a binerek tek başına babasının ordusunun karşısına çıkar:

"...

Bahadırların aklı başından gidip,

Korkaklar, yârenler hemen kaçtı.

Han Dalli sığınıp cümle pire,

Tevekkül edip Kızılbaş ile savaştı.

Kamçı vurduğunda Kırkök tulpar atına,

Hayvan, karga gibi semaya uçtu,

Kızıl kanı su gibi akıttı Han Dalli,

Kırkök atın paçasını kan geçti.

Han Dalli gösterdi gayreti, savaşı,

Kızılbaş ile yaptı mertçe savaşı.

Savaştı Han Hasan'dan ziyade,

Akşama kadar nice askerle çarpıştı" (127). Dalli, bu şekilde iki üç günde bir gelip babasının ordusuyla tek başına savaşarak (132), sevdiği Hasanhan'ın iyileşmesi veya yardım gelmesi için zaman kazanır. Sonunda Avazhan ve ardından Köroğlu ile kırk yiğidi yardıma yetişirler. Dalli bu şekilde sevdiğine karşı vefasını da kahramanlığını da ispatlamış olur.

2. Köse

Köse, Dalli'nin aşçıbaşısıdır (54). Attan da anlayan birisidir. Han Dalli, yurdun kendi yönettiği bölgesinin vergileriyle, babasına her yıl güzel hediyeler hazırlatmaktadır. Hediyeleri hazırlama işi Köse'ye tevdi edilmiştir. Köse, Kubadşah'a hediye edilmek üzere doksan kuş, doksan deve, doksan yaban koyunu, doksan geyik, doksan koyun, doksan koç, doksan sığır ve doksan at hazırlamıştır. Han Dalli, bu doksan ata baş olacak, öne düşüp atları peşinden sürükleyecek iyi bir at bulması için Köse'yi tekrar görevlendirir. Köse, yılkı pazarına gider ve Hasanhan ile karşılaşır. Hasanhan'ın satmak bahanesiyle getirdiği Kırat'ı görünce pazarlık yapmaya başlarlar. Hasanhan fiyat olarak hiçbir teklifi kabul etmez. Köse, Hasanhan'ı sarhoş edip elinden atını almak maksadıyla evine götürür fakat Hasanhan planı sezdiği için bu oyuna düşmez (49-60). Hasanhan, bir yolunu bulup Dalli'yi Erzurum'dan kaçırır. Padişah bunu duyunca Köse'yi zindana attırır (80).

Köse, yaşlı birisidir. Metinde şu şekilde tasvir edilir: "Hasanhan baktı ki bir köse, iyice morarmış bir köse, kimseye laf bırakmayan inatçı köse. Fırlama, iyice yalpalayarak yürüyor, kimse önüne çıkamaz, oldukça da sağlam köse. ... Sakaldan, bıyıktan eser yok, çenesinin derisi pirifânilerinki gibi olmuş. Şimdi sakal lazım değil dercesine, azıcık mazıcık, seyrek meyrek, tek tük var. Onu da burma bıyık gibi burmuş, inci, cevher, elmas parçalarından delip takmış" (49-50).

3. Kubadşah

Kubadşah, Erzurum padişahı olup Han Dalli'nin babasıdır. Ülkenin bir bölümünü kendi yönetmekte, bir bölümünü ise kızı Dalli yönetmektedir. Destanda arka plandaki kahramanlardan biridir. Kubadşah, akıllı ve kurnaz biridir.

Köse, Kırat için pazarlık yaparken Hasanhan, Kırat'ın Dalli'ye denk olduğunu söyler. Bunu duyan Köse hemen Kubadşah'ın huzuruna çıkar ve durumu arz eder. Kubadşah, Köse'yi dinledikten sonra Köse'nin sandığı gibi öfkelenmez, aksine güler ve Köse'yi akılsızlıkla, beceriksizlikle suçlar. Hasanhan'ın elinden Kırat'ı almanın yolunu öğretir: Hasanhan'ı evine götürüp misafir etmesini, yedirip içirmesini ve sarhoş etmesini, sarhoş olduktan sonra da çok ucuza Kırat'ı almasını tembih eder (55).

Kubadşah, kızı Dalli kaçırıldıktan sonra bir kez daha sahneye çıkar. Ordusunu Hasanhan'ın arkasından gönderirken çok öfkelidir: "Bu sözü padişah işitince aklı başından gitti, yüreğine elem doldu, rengi gül gibi soldu, diri diri öldü, görür gözünden, dilindeki sözünden, gecesinden gündüzünden, hem oğlu hem kızından oldu. ... Padişah öfkelendi, yılan gibi zehir saçtı, ejderha gibi tısladı, fil gibi kükredi, ayı gibi bağırdı, öküz gibi böğürdü, domuz gibi öğürdü ..." (80).

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI ATATÜRK UNIVERSITY PUBLICATIONS

II- Erzurum

Hasanhan, Erzurum'dan Han Dalli'yi kaçırmak için Kırat ile Çembil'den yola çıkar. Gece gündüz at koşturarak kırk beş günde Erzurum'a varır. Bir gün yatsı vaktinden biraz sonra Erzurum şehir kapısına dayanır. Destana göre Kızılbaş şehri olan Erzurum surlar içinde bir şehir olup kapılar yatsı vakti kapatılmakta ve kuşluk vakti açılmaktadır. Hasanhan, kapı görevlisine, uzun yoldan geldiğini ve kendisini içeri almasını rica eder. Kapı görevlisi ters biridir. Bir hayli münakaşadan sonra nazlanarak kapıyı açar ve Hasanhan'ı içeri alır. O sırada kapı görevlisi yüzüstü yere düşer ve yaralanır; bunu gören Tacik komşuları bu yaşlı kapıcının haline gülerler. Kapı görevlisi üç yüz otuz yaşında olup yüz elli yıldan beri bu işi yapmaktadır (9-48).

Hasanhan, şehrin kapısından içeri girdikten sonra epeyce yol alarak bir kervansaraya yerleşir. Kervansarayda tanıştığı kişilerden şehirde bir yılkı pazarı kurulduğunu öğrenir. Ertesi gün yılkı pazarına gider. Pazar yeri oldukça kalabalıktır. Ayrıca pazar yerinin her tarafında padişahın sipahileri dolaşmaktadır (49).

Hasanhan, Köse'nin evinden çıkıp Erzurum sokaklarında dolaşırken bir grup genç kızla karşılaşır. Bunlar, Han Dalli'nin cariyeleridir. Oldukça güzel olan bu kızlar çok şık giyimli olup, gümüşten ve boncuktan takıları (61) vardır. Ağızlarında "Meşeti sakız" (60) çiğnemektedirler. Bu kızlar Hasanhan'a selam vermeden geçmeye kalkınca Hasanhan bunun sebebini sorar. Kızlar, Erzurum'da selam verme âdetinin olmadığını, bu ilin insanlarının birbirine selam vermediklerini belirtirler:

"Bizim ilde selam denilen şey bulunmuyor,

Işığım, selamı bu halk bilmiyor,

Her sözüne benim gibi güzel kurban olsun,

Birbirine bu halk selam vermiyor.

Mert yiğide talih iki kere gülmez,

Mert ölmeden düşman hakkını yiyemez,

Her sözüne tendeki canım kurban olsun,

Bizim ilde selam âdet değildir, bilinmez" (62).

Hasanhan, bu kızlardan Dallihan'ın köşkünün önünde at pazarı kurulduğunu öğrenir ve oraya gider. Kızlar, şehrin bütün esnafına, eşrafına köşkün önünde at pazarı kurulduğunu haber vermişlerdir. Köşkün önünde şehrin bütün bakkal sahipleri, çay ocağı sahipleri, kasapları, tüccarları ve halkın her kesiminden insanlar toplanmışlardır (63). Köşk oldukça yüksektir (76).

Hasanhan, Dalli'yi Erzurum'dan kaçırınca Dağıstan tarafına yönelir ve Dağıstan Dağı'na sığınır. Kubadşah'ın ordusu arkasından yetişir, dağın etrafını kuşatır. Erzurum padişahı Kubadşah'ın ordusu top (88) ve tüfek (115), araba (154) kullanan düzenli, donanımlı bir ordudur. Orduda keskin nişancılar da (115-116) bulunmaktadır. Kubadşah'ın ordusuyla gelişi şöyle tasvir edilir: "O zaman sayısız askeriyle Erzurum padişahı Kubadşah cihana zelzele salarak, feleğin kulağını sağır ederek, karney ve surney çaldırarak çıkıp geldi" (176).

Hasanhan'ın üzerine gönderecek yeni askerler bulabilmek için Erzurum'un her tarafında tellallar vasıtasıyla duyuru yapılır. Erzurum'un korganlarından, sahra ve çöllerinden (103) grup grup insanlar gelip orduya katılırlar. Bu sırada Erzurum'dan bahseden şu cümle dikkat çekicidir: "Bu Erzurum ilinden, böylesine büyük bir şehirden, memleketten bir adam bile Hasanhan'a denk gelmez mi?" (103).

Sonuç

Destanda Erzurumlu kahramanlar olarak Dalli, Köse ve Kubadşah ile karşılaşılmaktadır. Dalli, birinci derecede yardımcı kahraman olup, fiziki ve karakter özellikleri halk anlatmasının doğasına uygun olarak "tip" düzeyinde verilmiştir. Oldukça akıllı, ileri görüşlü, güzel, cesur ve vefalı bir kızdır. Hasanhan'a gönlünü kaptırınca babasının ordusuna karşı tek başına günlerce savaşır ve Dağıstan Dağı'nda kuşatılmış olan Hasanhan'ın kurtulmasına vesile olur. Hasanhan ile Çembil'e giderek onunla evlenir. Rakip kahramanın kızı olarak sevdiğine yardım etmesi ve onunla evlenmesi, Dede Korkut metinleri ve Alpamış destanını anımsatır.

Destana adını veren Dalli, Anadolu, Kafkas ve Türkmen kollarında Telli şeklinde telaffuz edilmekte olup, Telli Hanım, Telli Han, Telli Nigâr gibi tiplerle karşımıza çıkmaktadır. Türkmenlerin *Erhasan hem Tellihan* destanında Tellihan, Erzurum padişahı Hasan Şah'ın kızıdır (Şahin, 2012: 569). Azerbaycan sahasına ait "*Köroğlu'nun Erzurum Seferi*" ile Anadolu sahasına ait "Demircioğlu Erzurum Seferi" adlı destanlarda Telli Hanım, Erzurum paşası Cafer Paşa'nın kızıdır (Ekici, 1997: 237; Guliyev, 2018: 68-69). Azerbaycan sahasına ait "*Köroğlu'nun Erzurum Seferi*" adlı destanın başka bir varyantında ise Erzurum paşası Cafer Paşa'nın kız kardeşidir (Sever, 2011: 199). Köroğlu'nun Dağıstan-Derbent Seferi ve Oğlu Hasan Bey kolunun bazı varyantlarında ise Telli Nigâr ismiyle karşımıza çıkan bu tip Akşehir beyi veya paşasının kızıdır (Ekici, 1999: 12; Uğurlu, 2017: 104-107). Anadolu, Kafkasya ve Türkistan kollarının tamamında Telli Han'ın ortak özelliği alp tipi bir kadın kahraman olmasıdır. Bir orduyla savaşacak kadar cesur ve güçlü, sevdiği için canını ortaya atacak kadar da vefalıdır.

Destana göre Erzurum ile Çembil arası kırk beş günlük bir yoldur. Hasanhan, Çembil'den Erzurum'a Kırat ile dağları, tepeleri, çölleri aşarak gelir. Erzurum'dan dönüşte ise Dağıstan Dağı'na doğru yönelir ve bu dağda atından iner. Dönüş yolunda aynı zamanda Gürcistan adı da anılmaktadır (85). Bunlardan yola çıkarak, kahramanın Çembil'den Erzurum'a Hazar Denizi'nin güneyinden gelip, kuzeyinden geri döndüğü söylenebilir. Destana göre Erzurum coğrafi olarak doğru bir yerde konumlandırılmıştır.

Destana göre Erzurum surlarla çevrili, klasik bir kale içi şehridir. Dönemin şartları gereği kale kapıları gündüz açılmakta ve gece belli bir saatten sonra kapatılmaktadır. Erzurum büyük bir şehirdir. Kale kapısından giren kahramanın kervansaraya varıncaya kadar epeyce yol yürümesi (48), şehrin içinde yılkı pazarının kurulması ve şehrin büyüklüğünün bizzat metinde belirtilmesi (103) de bunu göstermektedir. Erzurum'un bu özellikleri, şehrin tarihi geçmişine bakılırsa doğru tanımlanmıştır. Fakat bu metin bir halk anlatması olduğu için, mekânda tam manasıyla coğrafi ve tarihi gerçekliğin olması da beklenemez. Erzurum'un Kızılbaş şehri olması, yerleşke içinde Taciklerin de yaşıyor olması (48), evlerin avlularında şahsupaların[2] bulunması (59), semaverci lerden[3], çayhaneden[4] (63), Erzurum'un korganlarından, sahra ve çöllerinden (103) bahsedilmesi, Erzurum padişahının ordusunda karney ve surney[5] çalınması daha çok Horasan ve Türkistan coğrafyasını çağrıştırmaktadır. Bu uyarlamalar, anlatının dinleyici kitlesi tarafından daha kolay anlaşılmasını sağlamaktadır ve halk anlatmalarının doğasına uygundur.

Erzurum'da kale kapısı görevlisinin üç yüz otuz yaşında olup yüz elli yıldan beri bu işi yapıyor olması da destan türünün özelliklerine uygundur. Destanlarda masal motiflerine de yer verilmesi normaldir. Köroğlu kollarına ait destanlar, Batı versiyonlarında daha gerçekçi bir şekilde kurgulanmış olup, doğuya doğru yayıldıkça tarihi motifler zaman içinde zayıflamıştır. Özbek Köroğlu kollarında devler, periler, don

[2] *Şahsupa* veya *şasupa*, Türkistan'da genellikle avlu ya da bahçenin ortasına kurulan, kerpiç yahut tuğladan yapılmış büyük kerevettir.
[3] *Semaverci*, Türkistan'da Rus işgalinden sonra yayılmaya başlayan çay ocağı veya çay evlerine ve buraları işleten kimselere verilen addır.
[4] *Çayhane*, Türkistan'da insanların kendi götürdükleri malzemeyle yemek yapabilecekleri yahut oradaki hazır yemeklerden sipariş verebilecekleri, yiyip içip sohbet edebilecekleri üstü açık veya kapalı dinlenme yeridir.
[5] *Karney* ve *surney*, Türkistan'da eskiden beri genellikle birlikte çalınan ve birlikte anılan bir çeşit borazan ve zurnaya verilen adlardır.

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI ATATÜRK UNIVERSITY PUBLICATIONS

değiştirme, mitik mekânlar vb. masal motifleri sıkça işlenmektedir. Oldukça hacimli olan bu anlatmalar tür olarak elbette destandır fakat masal motiflerinin daha çok işlenmesi onları Batı versiyonlarından ayıran başlıca özelliklerden biridir.

Kaynaklar

Dalli (1972a). **Ergash Jumanbulbul o'ğ'li, Dalli, Xushkeldi**, Ikki jildlik, Ikkinchi jild, (Aytuvchi: Ergash Jumanbulbul o'g'li; nashrga tayyorlovchi: Muzayyana Alaviya). Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti, 7-196.

Dalli (1972b). **Bulbul taonalari, 2-tom, Dalli, Ravshan**. (Aytuvchi: Ergash Jumanbulbul o'g'li; nashrga tayyorlovchi: Hodi Zarif; mas'ul mauharrir: To'ra Mirzayev). Toshkent: Ozbekirton SSR Fan nashriyoti, 7-357.

Ekici, Metin (1997). "Anadolu Sahası Köroğlu Kollarının İsim ve Tasnif Meselesi", **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, S. 2, 235-240.

Ekici, Metin (1999). "Anadolu Sahası Köroğlu Anlatmalarında Kadın Tipler", **Milli Folklor**, S. 44, 10-17.

Guliyev, İlkin (2018). "Köroğlu Destanının Azerbaycan Varyantında Kadın Tipleri", **Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 21, 63-76.

Mirzayeva, Muazzam (1971). "Dalli va Ravshan dostonlari nasliy turkumlik namunasi sifatida", **Ergash Shoir va uning dostonchilikdagi o'rni, Tadqiqotlar 2-kitob.** (tahrir hay'ati: I. Mo'minov vd.). Toshkent: Özbekiston SSR Fan nashriyoti, 92-96.

Özbek Destanları 6: Dalli (2017). (Anlatan: Ergaş Cumanbulbuloğli; haz.: Cabbar Eşankul; Türkiye Türkçesine Aktaran: Dilek Sezer). Ankara: TDK Yayınları.

Sever, Mustafa (2011). "Köroğlu Destanı'nda (Azerbaycan Kolu) Kahraman ve Karşı Kahraman Tipleri", **Gazi Akademik Bakış**, S. 8, 195-202.

Şahin, Halil İbrahim (2012). "Türkistan Sahası Köroğlu Anlatmalarında Kadın Tipler", **Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu (20-22 Ekim 2011) Bildirileri**, (haz. Yüceol Özezen, Muna - Huriye Sözer), Adana: Çukurova Üni. Yay., 563-571.

Uğurlu, Serdar (2017). "Köroğlu-Han Nigâr, Hasan Bey-Telli Hanım Kolu Sivas Varyantı", **Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Bahar 2017, S. 19, 97-118.

Zarif, Hadi (1971a). "Ulkan xalq san'atkori", **Ergash Shoir va uning dostonchilikdagi o'rni, Tadqiqotlar 2-kitob.** (tahrir hay'ati: I. Mo'minov vd.). Toshkent: Özbekiston SSR Fan nashriyoti, 8-40.

Zarif, Hadi (1971b). "Ergash Jumanbulbul o'g'li va uning oilasi xronologiyasi", **Ergash Shoir va uning dostonchilikdagi o'rni, Tadqiqotlar 2-kitob.** (tahrir hay'ati: I. Mo'minov vd.). Toshkent: Özbekiston SSR Fan nashriyoti, 41-42.